FINLANDIYA TA’LIM TIZIMINIING OLIY TA’LIM TIZIMIGA INTEGRATSIYA QILISHDAGI MUAMMOLAR

Xoliqulov Muhammad Qaxor o‘g‘li
O‘zbekiston - Finlyandiya pedagogika instituti o‘qituvchisi
Jumaboyeva Sarvinoz Murodilloyeva
O‘zbekiston - Finlyandiya pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolamizda Finlandiya ta’lim tizimining yurtimizdagi ta’lim tizimiga isloh qilishdagi muammo va kamchiliklar atroflicha tahlil etilgan. Shuningdek, Finlandiya ta’lim tizimining o‘ziga xosligi ochib berilgan. O‘zbekiston va Finlandiya ta’lim tizimidagi o‘xshash hamda farqli jihatlari atroflicha o‘rganilgan.*

Kalit so‘zlar: *ta’lim, tarbiya, Finlandiya, O‘zbekiston, talimdagi o‘zgarishlar, islohotlar, xalqaro ta’lim sifati darajalari, PISA, PIRLS, TIMSS, OTM.*

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ta’lim tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo‘shimcha chora tadbirlar to‘g‘risida” gi qaroriga binoan Finlandiya ta’lim tizimidagi ilgor tajribalarni o‘rganish va yurtimizda tatbiq etish borasidagi bir qancha shartnomalar imzolandi. Bunga qo‘shimcha qilgan holda, 2020-yil 3-dekabrdagi “Iqtidorli yoshlarni saralab olish tizimi va akademik litseylar faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi qarori yoshlarni islohotlarning faol ishtirokchisiga aylantirish, ilm-fanga rag‘batini oshirish, izlanuvchanlik va yaratuvchanlik faoliyatiga keng jalb qilish, jahon miqyosida Vatanimiz dovrug‘ini keng taratgan ajdodlarga munosib avlodni tarbiyalash maqsadlariga xizmat qilayotgani bilan ahamiyatlidir.

Hozirgi kunda, yurtimizda ta’lim tizimining oldidagi asosiy vazifalardan biri bu mehnat bozori talablariga chinakam javob beraoladigan malakali kadrlarni tayyorlash hammda maxsus ko‘nikmalarga asosida tayyorlash o‘rtasidagi tafovutni bartaraf etishdan iborat.

Zero, o‘n yildan ortiq vaqt davomidagi bu davlatdagi 15 yoshli o‘quvchilar PISA xalqaro baholash dasturida muntazam eng yaxshi natijalarni ko‘rsatmoqda. Finlandiyaning muvoffaqiyati o‘qituvchilaridadir. Yuqori sifatli mashg‘ulot o‘tkazishi uchun ularning maqomi va mustaqilligi ta’minlangan. Ta’lim siyosati maqsadli ravishda tenglikka yo‘naltirilgan. Shuningdek, maktablar ustidan nazorat markazlashmagani ham asosiy omildir. Hozir Finlandiyada 20 ta universitet (shundan 10 tasi pedagoglar tayyorlaydi) hukumat tomonidan moliyalashtiriladi.

O‘quv dasturlarini tuzish huquqi va ma’suliyati mahalliy munitsipalitetlar va maktablar zimmasida. Qonunchilikka ko‘ra, ta’lim beruvchilar o‘quv dasturini mahalliy sog‘liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ma’suliyati yuklangan idoralar bilan hamkorlikda maktabning ish muhiti, mahalliy qiymat tanlovi va maxsus resurslarni hisobga olgan holda ishlab chiqishi shart.

Finlandiya va O‘zbekistondagi o‘qituvchilar ta’limi qisqacha qiyosiy tahlil qilib olsak, qator farqlarni ko‘rish mumkin. Masalan: Finlandiyada maktabgacha ta’lim tashkilotlari (bog‘cha) da ishlash uchun bakalavriat darajasi talab etiladi. Maktabda sinf o‘qituvchisi bo‘lib ishlash uchun pedagogika universitetining magistratura bosqichini tugatgan bo‘lishi shart.

Finlandiyada OTM ni tugatmagan talaba o‘quv muassasalarida dars berish huquqiga ega emas. Bizning mamlakatimiz maktablarida o‘qituvchilik qilayotgan kadrlarning aksariyati bakalavriat darajasiga ega. Maktabgacha ta’lim tashkilotlari (bog‘cha) da esa o‘rta maxsus ma’lumotga ega kadrlar ko‘p.

Shuningdek, OTM ni bitirmaganlarning maktablarda dars berishiga ruxsat etilgan. Finlandiya ta’lim tizimi kuchli ishonch ochiqlik asosiga qurilgan. O‘qituvchilar ta’lim sifati va samaradorligiga mas’ul etib belgilanadi va ularga ishonch bildiradi, faoliyati nazorat qilinmaydi. Bu esa o‘qituvchi pedagoglarning qo‘rqmasda faqat o‘z ustilarida ishlash imkonini yaratadi. Bizda o‘qituvchining ta’lim berishdagi faoliyati dars sifati va samaradorligi doimiy nazoratga olingan. Ta’lim muassalari rahbarlari tomonidan olib boriladigan dars tahlillari o‘qituvchi faoliyatini nazorat qilishga asoslangan. Bir so‘z bilan aytganda o‘qituvchi faoliyatini OTM sidagi barcha aralashadi hamda turli-tuman topshiriqlar bilan o‘qituvchini band etadi.

Zamonaviy ta’lim – bu ta’lim jarayoniga zamonaviy yondashuvlar orqali sifatni oshirish, samarali usullar va qo‘llab quvvatlovchi texnologiyalardan foydalish demakdir. Amaliy va texnologik yutuqlar ta’sirida, ta’limga zamonaviy yondashuvlar ta’lim olish va o‘qitishni yanada qiziqarli va foydali qiladi. Faqatgina cheklangan darslikka asoslangan ta’lining an’anaviy va klassik usullaridan farqli o‘laroq, ta’limga zamoniy yondashuvlar nafaqat muloqotli interaktiv muhitlarni balki o‘z o‘rnida umrbod ta’lim ko‘nikmalarining rivojlanishiga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston talimi qay darajada? Ota-ona farzandiga yoshligidan uqtiradi bu kasbni tanlasang ertaga ko‘p pul topasan, yaxshi yashaysan. Inson yaxshi ko‘rgan kasbi bilan yoki hunari bilan shug‘ullansa ko‘p pul topmasa ham yaxshi yashaydi. Bu Finlandiya ta’limida yetakchi shiorlardan biri.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 06.11.2020 yildagi PQ-4884-son
2.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 03.12.2020 yildagi PQ-4910-son
3.Tillayeva G, Yusupov K, Boboyev N, Yusupov A. “Shaxs ma’naviyatini shakllantirish omillari va vositalari”. – Falsafa va huquq instituti. 2009-yil.
4.https://mahmudjon.uz/shaxs-manaviyatini-rivojlantirish-omillari-va-vositalari/
5.Xoliqulov Muhammad Qaxor o‘g‘li,, and G‘ofirova Muxlisa G‘ofur qizi. "A. Navoiyning ar’bain (qirq hadis) asarida tarbiya to‘g‘risidagi qarashlari." *ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali* 4.4 (2024): 24-28.